

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету

_____ Ярослав ЛАЗУР

« ____ » _____ 2025 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД**

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	08 Право
Спеціальність	081 Право
Освітня програма	Право
Статус дисципліни	Вибіркова
Мова навчання	Українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Європейські стандарти права на справедливий суд» для здобувачів вищої освіти галузі знань **08 Право** спеціальності **081 «Право»** освітньої програми **Право**.

Розробник: Бадида А.Ю., к.ю.н, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри *теорії та історії держави і права*.

протокол № 1 від 28 серпня 2025 року

Завідувач кафедри _____ Іван ПЕРЕШ

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету

протокол № 2 від 08 вересня 2025 року

Голова науково-методичної комісії _____ Павло ЧЕРЕВКО

© Бадида А.Ю., 2025 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2025 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Дистанційна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	3-й	3-й
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,8 самостійної роботи – 2,9	2-й	2-й
	Лекції:	
	24	24
	Практичні (семінарські):	
	20	20
Вид підсумкового контролю: Денна форма навчання – залік	Лабораторні:	
Форма підсумкового поточного контролю: модульна контрольна робота	Самостійна робота:	
	46	46
Форма підсумкового контролю: усна		

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Європейські стандарти права на справедливий суд» є ознайомлення студентів із системою європейських стандартів у сфері права на справедливий суд, їх закріпленням у міжнародних документах, практиці Європейського суду з прав людини, а також із впливом цих стандартів на національні правові системи, зокрема України.

Завдання навчальної дисципліни «Європейські стандарти права на справедливий суд» полягає у поглибленні й розширенні систематизованих теоретичних знань про сутність права на справедливий суд; проаналізувати європейські та міжнародні стандарти (Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, практика ЄСПЛ, документи Ради Європи, ООН, ЄС); вивчити критерії «справедливості» судового процесу; сформувати вміння тлумачити й застосовувати прецеденти ЄСПЛ; оцінити проблеми імплементації міжнародних стандартів у правову систему України.

У процесі вивчення дисципліни майбутні правники набувають навичок творчого правового мислення та науково-дослідної діяльності; виробляють вміння розуміти та застосовувати наукові методи пізнання права; опановують засади найбільш фундаментальних проблем сучасного етапу розвитку правової системи суспільства та вдосконалення правового регулювання суспільного та державного життя.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК-1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

ЗК-2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;

ЗК-9. Здатність працювати в команді;

ЗК-11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК-3. Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи;

СК-4. Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини;

СК-5. Здатність застосовувати знання засад і змісту інститутів міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права;

СК-6. Знання і розуміння основ права Європейського Союзу;

СК-11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти;

СК-12. Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції;

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Європейські стандарти права на справедливий суд» вивчається на третьому році навчання першого (бакалаврського) освітнього рівня і, відповідно, до структурно-логічної схеми освітньої програми «Право». Опанування дисципліни потребує попереднього вивчення таких освітніх компонентів у межах зазначеної освітньої програми як:

ОК 05. Теорія держави і права.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «**Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод**», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.	ПРН 04
Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.	ПРН 05
Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему.	ПРН 06
Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин справи.	ПРН 08
Виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи.	ПРН 18
Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.	ПРН 21

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «**Європейські стандарти права на справедливий суд**»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Уміти на основі конвенційної правової бази, отриманих знань з правової аргументації заповнювати формуляр заяви до ЄСПЛ.	ПРН 04
Знати розпізнавати систему судових рішень у рамках національного, наднаціонального та міжнародного правопорядків, а також знати про діалог між судовими юрисдикціями різних рівнів правопорядків	ПРН 05
Знати критично аналізувати аргументацію сторін у справах, що стосуються порушення або захисту прав людини, та оцінювати їхню логічну послідовність, обґрунтованість і відповідність нормам національного та міжнародного права.	ПРН 06
Уміти збирати, систематизувати та аналізувати інформацію з різних джерел для всебічного розгляду конкретної правової ситуації. Уміти користуватися базами даних ЄСПЛ, нормативними актами, міжнародними конвенціями та доктринальними матеріалами, що регулюють права людини.	ПРН 08
Уміти співставляти нормативну та інституційну складові у межах правопорядку Ради Європи та Європейського Союзу, зокрема, знати сутність установчих документів Євросоюзу та Хартії основних прав ЄС та їх взаємодію з конвенційною системою. Знати розмежовувати компетенцію Суду Європейського Союзу та Європейського суду з прав людини.	ПРН 18
Уміти аналізувати структуру рішення судів, наводити аргументи з позицій рішень у справах національних судів, у тому числі КСУ, ЄСПЛ, Суду ЄС	ПРН 21

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

Основними видами навчальних занять є: лекція, практичне заняття, самостійна робота, індивідуальна робота, консультація.

Види навчальних занять проводяться у таких формах: пояснення, розповідь, навчальна дискусія, самостійна робота.

Методи навчання: метод юридичного аргументу; порівняльно-правовий метод; пошуковий метод; пояснювально-ілюстративний метод; дослідницький метод; робота в малих групах тощо.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: заслуховування виступів у ході проведення семінарських (практичних) занять; виконання кожним із здобувач освіти індивідуального творчого завдання (есе), яке захищається у вигляді усної доповіді з питань досліджуваної індивідуальної теми у рамках навчальної дисципліни.

Форма модульного контролю: письмова (написання модульної контрольної роботи).

Форма підсумкового семестрового контролю: усний екзамен.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота				Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	50	100
10	10	10	20		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота				Есе	Модульна контрольна робота	Сума
T5	T6	T7	T8	10	50	100
10	10	10	10			

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	5	50
Модульна контрольна робота	1	50
Разом	6	100

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	4	40
Есе	1	10
Модульна контрольна робота	1	50
Разом	6	100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Упродовж семестру, в якому вивчається дисципліна, здобувач освіти повинні написати модульну контрольну роботу, що оцінюється у діапазоні від 0 до 50 балів.

Модульна контрольна робота здійснюються у формі надання усних відповідей на 5 запитань, кожне з яких оцінюється у 10 балів. Підсумкова кількість балів за модульну контрольну роботу складається із сукупності правильних відповідей на 5 запитань і не може перевищувати 50 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

До підсумкового (семестрового) контролю з навчальної дисципліни не допускаються здобувач освіти, підсумкова модульна оцінка яких становить менше 35 балів. Здобувач освіти, який за результатами модульних контролів отримав оцінку «F» (менше 35 балів), повинен до проведення підсумкового (семестрового) контролю покращити цю оцінку. Без такого покращання він до підсумкового (семестрового) контролю не допускається.

Переведення даних із 100-бальної шкали оцінювання у 5-бальну здійснюється в такому порядку:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90-100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Порядок оцінювання знань здобувач освіти за результатами заліку:

Оцінка відмінно (A) виставляється, коли здобувач дає абсолютно правильні відповіді на теоретичні питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного, додаткового матеріалу та нормативних документів. При виконанні практичного завдання

здобувач застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка добре (В) виставляється здобувачу, який повністю розкрив теоретичні питання на основі програмного та додаткового матеріалу. При виконанні практичних завдань здобувач застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка добре (С) виставляється здобувачу, який повністю розкрив теоретичні питання, а програмний матеріал викладено у відповідності до вимог. Практичні завдання виконані в цілому правильно, але мають місце окремі неточності.

Оцінка задовільно (D) виставляється, коли здобувач розкрив теоретичні питання, проте при викладенні програмного матеріалу допущені окремі помилки. При виконанні практичних завдань здобувач освіти припускається помилок через недостатнє розуміння програмного матеріалу.

Оцінка задовільно (Е) виставляється, коли здобувач не повністю розкрив теоретичні питання, відповідь містить суттєві помилки. При виконанні практичних завдань здобувач припускається значних помилок, а виконання завдань викликає значні труднощі у здобувача.

Оцінка незадовільно (FX) виставляється здобувачу, який не розкрив теоретичні питання і не може виконати практичні завдання. Як правило, такий здобувач виявляє здатність до викладення думки лише на елементарному рівні.

Оцінка незадовільно (F) виставляється здобувачу, який не виконав навчальну програму або якийсь елемент її складової, має фрагментарні знання, які не дозволяють розкрити теоретичні питання і виконати практичні завдання. Такий здобувач не може викласти свою думку навіть на елементарному рівні.

За результатами контролю знань здобувачу дозволяється виставлення екзаменаційної оцінки (без підсумкового іспиту) – «відмінно», «добре» та «задовільно». здобувач має право підвищити оцінку, складаючи іспит.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1.Зміст навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

Тема 1. Поняття та джерела права на справедливий суд.

Поняття «справедливого суду» у правовій доктрині. Роль права на справедливий суд як ключової гарантії прав людини. Взаємозв'язок з принципами демократії, верховенства права. Міжнародно-правові акти (Конвенція 1950 р., Міжнародні пакти 1966 р.). Роль Ради Європи та ЄСПЛ. Європейський Союз. Хартія основоположних прав ЄС, Договір про ЄС. Практика Суду ЄС.

Тема 2. Структура права на справедливий суд

Право на доступ до суду. Розумний строк розгляду справи. Критерії «розумного строку» за ЄСПЛ: складність справи, поведінка сторін, поведінка органів влади. Позитивні зобов'язання держави щодо організації системи правосуддя. Виконання судових рішень.

Тема 3. Незалежність та безсторонність суду

Інституційні гарантії. Відокремлення судової влади від виконавчої та законодавчої. Призначення, строк повноважень суддів. Заборона впливу на суддів. Гарантії матеріального забезпечення суддів.

Тема 4. Системи конституційного контролю: компаративний огляд.

Критерії порівняння (інститути, повноваження, процедура, суб'єкти звернення). Суди – контрольні органи (приклад Франції, частково Італії) та суди – захисники прав (приклади Німеччини, Іспанії, Польщі, України).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

Тема 5. Європейські моделі конституційного судочинства.

Структура, повноваження та роль ФКС Німеччини. Конституційна скарга як засіб захисту прав. Прецедентна роль рішень ФКС. Особливості французької моделі. Реформа 2008 року та поява пріоритетного питання конституційності (QPC). Практика Конституційної ради у сфері прав людини. Приклади значущих рішень. Порівняння процедур, складу.

Тема 6. Європейський суд з прав людини. Юрисдикція суду. Прийнятність індивідуальних заяв.

Європейський Суд з прав людини. Кількість суддів, посадові критерії, вибори судді ЄСПЛ. Строк повноважень судді ЄСПЛ. Структура ЄСПЛ (палати і Велика палата). Повноваження Великої палати. Юрисдикція ЄСПЛ. Міждержавні справи. Індивідуальні заяви. Суб'єкти подання індивідуальної заяви. Умови прийнятності (стаття 35). Поняття "вичерпання всіх національних засобів правового захисту". Строки подання. Індивідуальні заяви, які не розглядаються ЄСПЛ (п.2 статті 35). Індивідуальні заяви, які оголошуються неприйнятними (п.3 статті 35). Несумісність заяви з положеннями Конвенції. Явна необґрунтованість заяви. Наявність суттєвої шкоди, завданої заявнику.

Тема 7. Суд Європейського Союзу та конституційні виклики інтеграції.

Взаємодія Європейського суду з прав людини та Суду справедливості Європейського Союзу у сфері захисту прав людини. Правовий статус Суду справедливості ЄС. Висновок Суду справедливості про відсутність правових підстав для приєднання ЄС до Конвенції. Співвідношення Суду справедливості ЄС та ЄСПЛ з національними судами держав.

Тема 8. Право на справедливий суд в Україні: імплементація європейських стандартів

Конституційні гарантії права на справедливий суд. Закон «Про судоустрій і статус суддів»: ключові положення щодо незалежності, безсторонності, доступ до правосуддя. Практика Конституційного Суду України у сфері гарантій справедливого суду. Вплив рішень ЄСПЛ на правозастосування в Україні: ключові рішення проти України. Реформа судової влади: європейські стандарти незалежності суддів, конкурсний добір, роль Вищої ради правосуддя. Перспективи вдосконалення на основі стандартів ЄСПЛ та практики Суду ЄС.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин 90					
	Форма навчання: денна/дистанційна					
	Усього	у тому числі				
Лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
Змістовий модуль 1.						
Тема 1. Поняття та джерела права на справедливий суд	12	4	2			6
Тема 2. Структура права на справедливий суд	10	2	2			6
Тема 3. Незалежність та безсторонність суду	10	2	2			6

Тема 4. Системи конституційного контролю: компаративний огляд	11	4	2			5
Всього годин за змістовий модуль 1	43	12	8			23
Змістовий модуль 2.						
Тема 5. Європейські моделі конституційного судочинства	10	2	2			6
Тема 6. Європейський суд з прав людини. Юрисдикція суду. Прийнятність індивідуальних заяв.	12	4	2			6
Тема 7. Суд Європейського Союзу та конституційні виклики інтеграції	10	2	2			6
Тема 8. Право на справедливий суд в Україні: імплементація європейських стандартів	11	4	2			5
Всього годин за змістовий модуль 2	43	12	8			23
Усього годин	90	24	20			46

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Поняття та джерела права на справедливий суд	4
2.	Тема 2. Структура права на справедливий суд	2
3.	Тема 3. Незалежність та безсторонність суду	2
4.	Тема 4. Системи конституційного контролю: компаративний огляд	4
5.	Тема 5. Європейські моделі конституційного судочинства	2
6.	Тема 6. Європейський суд з прав людини. Юрисдикція суду. Прийнятність індивідуальних заяв.	4
7.	Тема 7. Суд Європейського Союзу та конституційні виклики інтеграції	2
8.	Тема 8. Право на справедливий суд в Україні: імплементація європейських стандартів	2
Разом		24

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Поняття та джерела права на справедливий суд	6
2.	Тема 2. Структура права на справедливий суд	4
3.	Тема 3. Незалежність та безсторонність суду	6
4.	Тема 4. Системи конституційного контролю: компаративний огляд	6
5.	Тема 5. Європейські моделі конституційного судочинства	6
6.	Тема 6. Європейський суд з прав людини. Юрисдикція суду. Прийнятність індивідуальних заяв.	6
7.	Тема 7. Суд Європейського Союзу та конституційні виклики інтеграції	6
8.	Тема 8. Право на справедливий суд в Україні: імплементація європейських стандартів	6
Разом		46

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби – персональні комп'ютери, мультимедійний проектор.

Програмне забезпечення – пакет Microsoft Office, сайт електронного навчання ДВНЗ «УжНУ», платформа «MOODLE», додаток GOOGLE MEET, корпоративна електронна адреса на домені UZHNU.EDU.UA.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Дудаш Т. І. Правова аргументація: загальнотеоретична характеристика : монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2024. 744 с.
2. Лученко Д. В. Застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві України : монографія / Дмитро Валентинович Лученко, Наталія Анатоліївна Полях; Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. Харків : Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2024. 198 с.
3. Манукян В. І. Страсбурзьке право. Європейський суд з прав людини. Теорія, принципи, практика / Вячеслав Манукян. Київ : Норма права, 2023. 596 с. ISBN 978-617-7850-61-7
4. Право на освіту очима суддів Європейського Суду з прав людини: колективна монографія / за редакцією А.Ю. Бадида та І.Є. Переша. Ужгород: «Аутдор-шарк». 2024. 140 с.
5. Тихомиров О. О. Права людини: інформаційний вимір : монографія / О. О. Тихомиров. Одеса: Видавництво «Юридика», 2023. 304 с.

Допоміжна література:

1. Andrianna Badyda, Oleh Pankevych. The Principle of the Welfare State through the Prism of Legal Positions of the Constitutional Court of Ukraine. International Journal of Research in Social Sciences. Dec 2024. Vol. 14. Issue 12. P. 6–14. ISSN: 2249-2496 Impact Factor: 7.081 UGC Approved Journal Number: 48887.
2. Anne Levade. Le Conseil constitutionnel et l'Union européenne. Cahiers du Conseil constitutionnel. 3 novembre 2009. pp. 63–79. URL: <https://www.conseil-constitutionnel.fr/nouveaux-cahiers-du-conseil-constitutionnel/le-conseil-constitutionnel-et-l-union-europeenne>
3. Бадида А. Ю. Інститут конституційного контролю у Французькій республіці: можливий досвід для України. Закарпатські правові читання : Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції (19-21 квітня 2020 року). Ужгород. С. 19–25.
4. Бадида А. Ю. Ракурси правової аргументації: Конституційна рада Франції vs ЄСПЛ. Юридичний науковий електронний журнал. 2025. № 5. С. 338–341.
5. Бадида А.Ю. Гарантії незалежності конституційної ради Французької республіки: основні аспекти. Матеріали 77-ї підсумкової наук. конф. професорсько-викладацького складу юридичного факультету. Ужгород. 2023. С. 5–8.
6. Бадида А.Ю. Механізм пріоритетного питання конституційності у Французькій Республіці. Право України. 2023. Вип. 7. С. 152–158.
7. Гончаров В. Ex tunc v. Ex nunc: проблема дії в часі судових рішень прецедентного характеру у практиці Європейського суду з прав людини. Право України. 2017. №4. С. 76-85.
8. Крусян А. Р. Конституційний контроль та процеси політико-правових перетворень в сучасній Україні. Конституційний контроль і процеси демократичної трансформації у сучасному суспільстві : збірка матер. міжн. конф., присвяченої 20-річчю Конституційного Суду України (Київ, 7-8 жовтня 2016 року). Київ: ВАІТЕ, 2016. С. 68–74.
9. Летнянчин Л.І. Конституційні обов'язки людини і громадянина в Україні: проблеми теорії і практики /Л.І Летнянчин. Харків, 2022. 211 с.

10. Мішина Н. Конституційна скарга та індивідуальна заява до Європейського суду з прав людини як юридичні гарантії прав людини в Україні. Право України. 2018. № 12. С. 178-196.
11. Панкевич О. Захист права на приватність: динаміка світоглядно-методологічних основ (за матеріалами практики Європейського суду з прав людини). Право України. 2017. № 4. С.66-75.
12. Посібники Європейського суду з прав людини щодо застосування окремих статей Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Верховний Суд України. Офіційний веб-сайт. URL: [https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/04041CB11A2E814EC2257F9900411906](https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/04041CB11A2E814EC2257F9900411906) (дата звернення: 22.08.2024).
13. Тертишник В. М. Права і свободи людини. Підручник. Київ. Алерта, 2022. 432 с.
14. Ткачук О. С. Класифікація елементів права на справедливий суд: національна теорія та практика Європейського Суду з прав людини. Прикарпатський юридичний вісник. 2021. Вип. 1. С. 71-77.
15. Щербанюк О. В., Бзова Л. Г. Сучасні аспекти легітимності конституційного контролю в країнах Європи. Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. № 4. С. 80–83.

Нормативно-правові акти України:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року, зі змінами і доповненнями, внесеними протоколами № 11 і № 14 до Конвенції URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
2. Договір про заснування Європейської Спільноти (консолідована версія станом на 01.01.2005). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017#Text (дата звернення: 17.08.2024).
3. Закон України «Про Конституційний Суд України» від 13.07.2017. № 2136-VIII. Відомості Верховної Ради. 2017. № 35. С. 376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text> (дата звернення: 13.08.2024).
4. Загальна Декларація прав людини : прийнята Генеральною Асамблеєю ООН в резолюції 217 А (III) від 10 груд. 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
5. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права : прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 16 груд. 1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
6. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права : прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 16 груд. 1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text
7. Перший протокол від 20 березня 1952 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535#Text
8. Протокол № 2 від 6 травня 1963 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_854#Text
9. Протокол № 4 від 16 вересня 1963 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_059#Text
10. Протокол № 6 від 28 квітня 1983 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_802#Text
11. Протокол № 9 від 6 листопада 1990 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_170#Text
12. Протокол № 12 від 4 листопада 2000 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_537#Text
13. Протокол № 13 від 3 травня 2001 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_180#Text
14. Протокол № 14 від 13 травня 2004 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_939#Text
15. Конституція України: від 28.06.1996 № 254к/96-ВР: станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
16. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV: станом на 27 квіт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
17. Цивільний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV: станом на 27 квіт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

18. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III : станом на 19 трав. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
19. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI: станом на 16 трав. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
20. Кодекс адміністративного судочинства України : Кодекс України від 06.07.2005 № 2747- IV: станом на 18 трав. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
21. Кодекс законів про працю України : Кодекс України від 10.12.1971 № 322-VIII станом на 18 трав. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
22. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>
23. Постанова Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо реалізації Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини»» від 31 травня 2006 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/784-2006-п#Text>

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет:

1. <https://hudoc.echr.coe.int/ukr> - офіційний сайт Європейсько суду з прав людини.
2. <https://minjust.gov.ua/m/rishennya-schodo-ukraini-vineseni-evropeyskim-sudom-z-prav-lyudini> - рішення щодо України, винесені Європейським судом з прав людини.
3. <http://www.portal.rada.gov.ua> - офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
4. <http://www.president.gov.ua> - офіційний веб-сайт Президента України.
5. <http://www.kmu.gov.ua> -офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України.
6. <http://www.court.gov.ua> - офіційний веб портал судової влади в Україні.
7. <https://supreme.court.gov.ua> - офіційний веб-сайт Верховного Суду України.
8. <http://www.ccu.gov.ua/> - офіційний веб-сайт Конституційного суду України.